

Сборник съдебна практика

ЗАКЛЮЧЕНИЕ НА ГЕНЕРАЛНИЯ АДВОКАТ

A. RANTOS

представено на 7 септември 2023 година¹

Дело C-371/22

G sp. z o.o.

срещу

W S.A.

(Преюдициално запитване, отправено от Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава, Полша)

„Преюдициално запитване — Вътрешен пазар на електроенергия — Директива 2009/72/ЕО — Член 3, параграфи 5 и 7 — Защита на потребителите — Право на клиента, при спазване на договорните условия, действително да има възможност лесно да премине към нов доставчик — Срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена, сключен от малко предприятие — Договорна неустойка за предсрочно прекратяване на договора — Размер на неустойката, съответстващ на цената на неконсумираната до изтичането на срока на договора електроенергия — Национална правна уредба, съгласно която се допуска прекратяването, „без да се дължат разходи и обезщетения извън произтичащите от съдържанието на договора“

I. Въведение

1. В член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72/ЕО², с която се установяват общи правила за вътрешния пазар на електроенергия, се предвижда, че когато клиент, при спазване на договорните условия, пожелае да смени доставчика си, това право следва да му бъде предоставено по недискриминационен начин по отношение на разходи, усилия или време и той действително да има възможност лесно да премине към нов доставчик.

2. Съвместима ли е договорна неустойка, налагана на малко предприятие от неговия предходен доставчик за предсрочно прекратяване на сключения срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена с оглед на смяна на доставчика, чийто размер съответства на цената на неконсумираната електроенергия до изтичането на срока на договора, с правото на този клиент действително да има възможност лесно да премине към нов доставчик по смисъла на член 3, параграфи 5 и 7 от същата директива? Това по същество е въпросът, поставен от Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава, Полша).

¹ Език на оригиналния текст: френски.

² Директива на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО (ОВ L 211, 2009 г., стр. 55).

3. Преюдициалното запитване е отправено в рамките на спор между G sp. z o.o., предприятие с под 50 работници (наричано по-нататък „Дружеството G“), и W S.A., доставчик на електроенергия (наричан по-нататък „доставчикът W“), по повод на заплащането на договорна неустойка за предсрочно прекратяване на сключения между тези две страни договор за доставка на електроенергия.

4. Настоящото дело ще даде възможност на Съда да се произнесе за първи път по тълкуването на член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72. За да се отговори на поставения въпрос, следва да се претеглят в контекста на правилното функциониране на вътрешния пазар на електроенергия, от една страна, признатото на клиента право действително да има възможност лесно да премине към нов доставчик, и от друга страна, правото на предходния доставчик да има право на компенсация за непотреблението на електроенергия, която клиентът се е задължил да купува от него по силата на сключен срочен договор с фиксирана цена.

II. Правна уредба

A. Правото на Съюза

1. Директива 2009/72

5. Съгласно съображения 1, 3, 42, 52 и 57 от Директива 2009/72:

„(1) Вътрешният пазар на електроенергия, който постепенно се създава в цялата Общност от 1999 г. насам, е предназначен да предоставя действителен избор за всички потребители в Европейския съюз, били те граждани или предприятия, на нови възможности за развиване на стопанска дейност и по-интензивна трансгранична търговия, за да се постигне повишаване на ефикасността, конкурентни цени, по-високи стандарти на услугите, сигурност на доставките и устойчиво развитие.

[...]

(3) Свободите, които Договорът гарантира на гражданите на Съюза, *inter alia*, свободното движение на стоки, свободата на установяване и свободата на предлагане на услуги — са възможни единствено в условията на напълно отворен пазар, който позволява на всички потребители да избират свободно своя доставчик и на всички доставчици — да извършват свободно доставки на своите клиенти.

[...]

(42) Цялата промишленост и търговия на Общността, включително малките и средни предприятия, както и всички граждани на Съюза, които се ползват от икономическите предимства на вътрешния пазар, следва също така да имат възможността да се ползват от високи нива на защита на потребителите и по-специално на битовите клиенти и, когато държавите членки смятат за подходящо малките предприятия следва също да имат възможността да се ползват от гаранции за обществени услуги [...]. Тези клиенти следва също така да имат достъп до избор, справедливи условия, представителство и механизми за уреждане на спорове.

[...]

(52) На потребителите следва да бъде предоставена ясна и разбираема информация за правата им по отношение на енергийния сектор. [...]

[...]

(57) Насърчаването на лоялна конкуренция и на лесен достъп за различните доставчици, както и подпомагането на капацитети за нови производства на електроенергия следва да бъде от първостепенно значение за държавите членки, за да се позволи на потребителите да се възползват в пълна степен от възможностите на либерализирания вътрешен пазар на електроенергия“.

6. Член 1 от тази директива, озаглавен „Предмет и обхват“), гласи:

„Настоящата директива установява общите правила за производството, преноса, разпределението и доставката на електроенергия, както и разпоредби относно защитата на потребителите, с оглед на усъвършенстването и интегрирането на конкурентни пазари на електроенергия в Общността. Тя определя правилата, свързани с организацията и функционирането на електроенергийния сектор, свободния достъп до пазара, критериите и процедурите, приложими към организирането на търгове и към предоставянето на разрешения и управлението на системите. Тя урежда също така задълженията за предоставяне на универсална услуга и правата на потребителите на електроенергия и изяснява изискванията по отношение на конкуренцията“.

7. Член 2 от посочената директива, озаглавен „Определения“, предвижда в точки 7, 9—12 и 19:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[...]

7. „клиент“ означава клиент на едро или краен клиент на електроенергия;

[...]

9. „краен клиент“ означава клиент, купуващ електроенергия за собствено ползване;

10. „битов клиент“ означава клиент, купуващ електроенергия за собствена битова консумация, като се изключват търговски или професионални дейности;

11. „небитов клиент“ означава физическо или юридическо лице, купуващо електроенергия, която не е за негови собствени битови нужди, и включва производители и клиенти на едро;

12. „привилегирован клиент“ означава клиент, който е свободен да купува електроенергия от доставчика, който е избрал по смисъла на член 33;

[...]

19. „Доставка“ означава продажбата, включително препродажбата, на електроенергия на клиенти“.

8. Член 3 от същата директива, озаглавен „Задължения за обществени услуги и защита на клиентите“, предвижда в параграфи 3—5 и 7:

„3. Държавите членки гарантират, че всички битови клиенти, а когато държавите членки сметнат за подходящо, и малки предприятия (а именно предприятия с по-малко от 50 наети служители и годишен оборот или балансов отчет, който не надвишава 10 милиона евро), се ползват от универсална услуга, т.е. правото да им се доставя електроенергия с определено качество в рамките на тяхната територия на разумни, лесно и ясно съпоставими, прозрачни и недискриминационни цени. [...]

4. Държавите членки гарантират правото на всички клиенти да бъдат снабдявани с електроенергия от даден доставчик, при условие че той даде съгласието си, независимо от това в коя държава членка е регистриран доставчикът, доколкото доставчикът спазва приложимите търговски правила и правила за балансиране. [...]

5. Държавите членки гарантират, че:

а) когато даден клиент, при спазване на договорните условия, пожелае да смени доставчика си, то промяната се извършва от съответния оператор/съответните оператори в срок от три седмици [...]

[...]

Държавите членки гарантират, че правата, посочени в [първа алинея,] букви а) и б), се предоставят на клиентите по [не]дискриминационен начин по отношение на разходи, усилия или време.

[...]

7. Държавите членки вземат подходящи мерки за защита на крайните клиенти и по-специално осигуряват адекватни гаранции за защита на уязвими клиенти. Във връзка с това всяка държава членка определя понятието „уязвими клиенти“, което може да се отнася до енергийна бедност и, *inter alia*, до забраната за спиране на електричеството на такива клиенти в критични моменти. Държавите членки осигуряват прилагането на правата и задълженията, свързани с уязвимите клиенти. По-специално, те вземат мерки за защитата на крайни клиенти в отдалечени райони. Те осигуряват високи нива на защита на потребителя, особено по отношение на прозрачността относно договорните условия, общата информация и механизмите за уреждане на спорове. Държавите членки правят необходимото привилегированият клиент действително да има възможност лесно да премине към нов доставчик. По отношение на най-малко на битовите клиенти тези мерки включват мерките, предвидени в приложение I“.

9. Член 33 от Директива 2009/72 е озаглавен „Отваряне на пазара и реципрочност“ и параграф 1 от него гласи:

„Държавите членки гарантират, че привилегированите клиенти включват:

[...]

в) от 1 юли 2007 г. — всички клиенти“.

10. Приложение I към тази директива е озаглавено „Мерки за защита на потребителите“ и предвижда в точка 1:

„Без да се засягат правилата на Общността относно защитата на потребителите, по-специално Директива 97/7/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 20 май 1997 г. относно защитата на потребителя по отношение на договорите от разстояние^[3] и Директива 93/13/ЕИО на Съвета от 5 април 1993 г. относно неравноправните клаузи в потребителските договори^[4], мерките, посочени в член 3, трябва да гарантират, че клиентите:

а) имат право да сключват договор със своя доставчик на електроенергийни услуги, в който се посочва:

[...]

– продължителността на договора, условията за подновяване и прекратяване на услуги и на договора и дали е разрешено оттегляне от договора без такса;

[...]

Условията са справедливи и предварително добре известни. При всички случаи тази информация следва да се предостави преди сключването или потвърждаването на договора. [...]

[...]

д) не плащат такси при смяна на доставчика;

[...]“.

11. Директива 2009/72 е отменена и заменена, считано от 1 януари 2021 г., с Директива (ЕС) 2019/944⁵, в съответствие с член 72, първа алинея от същата.

³ ОВ L 144, 1997 г., стр. 1; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 4, стр. 160.

⁴ ОВ L 95, 1993 г., стр. 29; Специално издание на български език, 2007 г., глава 15, том 2, стр. 273.

⁵ Директива на Европейския парламент и на Съвета от 5 юни 2019 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за изменение на Директива 2012/27/ЕС (ОВ L 158, 2019 г., стр. 125).

2. Директива 2019/944

12. Член 2 от Директива 2019/944, озаглавен „Определения“, предвижда в точки 16—18:

„За целите на настоящата директива се прилагат следните определения:

[...]

- 16) „такса за прекратяване на договор“ означава такса или санкция, наложена на клиентите от доставчиците или участниците на пазара, извършващи агрегиране, за прекратяване на договор за доставка на електроенергия или [...] договор за услуги;
- 17) „такса при смяна“ означава такса или санкция за смяна на доставчика или на участник на пазара, извършващ агрегиране, включително таксите за прекратяване на договор, наложени пряко или непряко на клиентите от доставчиците, от участниците на пазара, извършващи агрегиране, или от операторите на системи;
- 18) „агрегиране“ означава функция, осъществявана от физическо или юридическо лице, което съчетава множество товари при потребителя или произведена електроенергия с цел продажба, купуване или обявяване на търг на пазарите на електроенергия“.

13. Член 12 от тази директива, озаглавен „Право на смяна и правила относно таксите при смяна“, предвижда в параграфи 2 и 3:

„2. Държавите членки гарантират, че поне на битовите клиенти и малките предприятия не се налагат такси при смяна.

3. Чрез дерогация от параграф 2 държавите членки могат да разрешат на доставчиците или на участниците на пазара, извършващи агрегиране, да начисляват на клиентите такси за прекратяване на договора, когато тези клиенти прекратяват доброволно срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена преди изтичането му, при условие че тези такси са част от договор, доброволно сключен от клиента, и преди сключването на договора са съобщени ясно на клиента. Подобни такси са пропорционални и не надвишават преките икономически загуби на доставчика или на участника на пазара, извършващ агрегиране, произтичащи от прекратяването на договора от клиента, включително разходите за всякакви пакетни инвестиции или услуги, които вече са били предоставени на клиента като част от договора. Тежестта на доказване на преките икономически загуби винаги се поема от доставчика или участника на пазара, извършващ агрегиране, а допустимостта на таксите за прекратяване на договора се наблюдава от регулаторния орган или от друг компетентен национален орган“.

Б. Полското право

14. Член 4j, параграф 3а от Ustawa — Prawo energetyczne (Закон за енергетиката) от 10 април 1997 г.⁶, в редакцията му, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „Законът за енергетиката“), предвижда:

„Краен клиент може да прекрати сключен срочен договор, въз основа на който енергийно предприятие му доставя газ или електроенергия, с писмено заявление до енергийното предприятие, без да дължи разходи и обезщетения извън произтичащите от съдържанието на договора“.

15. Член 483, параграф 1 от Ustawa — Kodeks cywilny (Закон за приемане на Граждански кодекс) от 23 април 1964 г.⁷, в редакцията му, приложима към спора в главното производство (наричан по-нататък „Гражданският кодекс“), предвижда:

„В договора може да се предвиди, че поправянето на вредите, причинени от неизпълнение или неточно изпълнение на непарично задължение, се осъществява чрез плащане на определена сума (договорна неустойка)“.

16. Член 484 от Гражданския кодекс гласи:

„§ 1. В случай на неизпълнение или неточно изпълнение на задължение на кредитора се дължи договорна неустойка до размера на предвидената за целта сума, независимо от размера на претърпяната вреда. Искане за обезщетение за вреди в размер, надвишаващ сумата на предвидената неустойка, не е допустимо, освен ако страните не са се договорили за друго.“

§ 2. Ако съществена част от задължението е изпълнена, длъжникът може да поиска намаляване на договорната неустойка; същото важи и ако договорната неустойка е очевидно прекомерна“.

III. Спорът в главното производство, преюдициалните въпроси и производството пред Съда

17. На 1 януари 2010 г. дружеството G, малко предприятие по полското право с под 50 работници⁸, сключва с доставчика W общ срочен договор с фиксирана цена, по силата на който последният се задължава да доставя електроенергия за стопанство за селски туризъм в К. (Полша) (наричан по-нататък „разглежданият договор“).

18. На 23 февруари 2015 г. дружеството G и доставчикът W сключват споразумение, съгласно което това дружество се задължава да продължи разглеждания договор най-малко до 31 декември 2016 г. В рамките на това споразумение страните се споразумяват, че ще разполагат с правото да прекратят разглеждания договор с предизвестие от шест месеца, считано от датата на уведомяване за прекратяването, което влиза в сила в края на календарната година, и че при предсрочно прекратяване на договора от дружеството G

⁶ Dz. U., 1997 г., бр. 54, позиция 348.

⁷ Dz. U., 1964 г., бр. 16, позиция 93.

⁸ Съгласно член 3, параграф 3 от Директива 2009/72 „малко предприятие“ по смисъла на тази директива е предприятие с по-малко от 50 наети служители и годишен оборот или балансов отчет, който не надвишава 10 милиона евро.

доставчикът W ще може да начисли сума, съответстваща на цената на неконсумираната електроенергия до изтичането на срока на договора (наричана по-нататък „договорната неустойка“)⁹.

19. На 30 януари 2015 г. дружеството G сключва със Z S.A., нов доставчик на електроенергия, договор за доставка на електроенергия за същото стопанство за селски туризъм. На 25 февруари 2015 г. въз основа на полученото от дружеството G пълномощно другият доставчик уведомява доставчика W, че е сключен новият договор и в случай че същият не се съгласи с това ново положение, го уведомява за прекратяването на разглеждания договор.

20. На 9 март 2016 г. доставчикът W издава дебитно известие на дружеството G за сумата 63 959,70 полски злоти (PLN) (около 15 372 евро към датата на искането)¹⁰, представляваща договорна неустойка, като плащането трябва да се извърши най-късно до 23 март 2016 г. Тъй като към тази дата дружеството G не е извършило плащането, на 21 ноември 2016 г. доставчикът W предявява иск пред Sąd Rejonowy dla m. st. Warszawy w Warszawie (Варшавски районен съд Варшава-столица, Полша) за осъждането на това дружество да му заплати посочената по-горе сума като договорна неустойка, ведно със законните лихви, изчислени от 24 март 2016 г. до датата на плащането.

21. С решение от 7 февруари 2020 г. тази юрисдикция уважава иска. Тя приема по-специално, че вследствие на извършената от дружеството G смяна на доставчика на електроенергия разглежданият договор е бил предсрочно прекратен, което е дало право на доставчика W да поиска плащане на договорната неустойка по смисъла на член 483, параграф 1 от Гражданския кодекс. В това отношение посочената юрисдикция приема, че съгласно член 484, параграф 1 от този кодекс, за да бъде предявено искането за договорна неустойка от въпросния доставчик, не е необходимо да бъде доказано наличието на вреда, и че тази неустойка е предвидена при смяна на доставчика в разглеждания договор, като размерът ѝ съответства на разпоредбите на договора.

22. Дружеството G обжалва това съдебно решение пред запитващата юрисдикция — Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава), като изтъква по-специално че съгласно член 3, параграф 5 от Директива 2009/72 договорната неустойка не е трябвало да се приложи спрямо него. Дружеството твърди и че доставчикът W не е претърпял никакви действителни вреди, а само е загубил предимството, което е могъл да получи, съответстващо на обема на покупките на електроенергия, който е заявил. От своя страна доставчикът изтъква, че съгласно член 484, параграф 1 от Гражданския кодекс размерът на договорна неустойка не зависи от размера на претърпените вреди.

23. Запитващата юрисдикция отбелязва, на първо място, че съгласно член 4j, параграф 3а от Закона за енергетиката крайният клиент може да прекрати срочен договор за доставка на електроенергия, без да дължи разходи и обезщетения извън произтичащите от

⁹ От акта за преюдициално запитване е видно, че съгласно член 4, параграф 4 от посоченото споразумение „[п]ри прекратяване на договорите по член 1 преди изтичането на срока, за който е сключен настоящият договор, [доставчикът W] начислява на клиента сума, съответстваща на разликата между стойността на заявената от клиента електроенергия по параграф 1, изчислена съгласно цената по член 2[,] и стойността на консумираната от него електроенергия до прекратяването на договора, изчислена съгласно определената в член 2 цена, като тази разлика има положителна стойност“. Освен това в споразумението дружеството G заявява, че закупува определено количество електроенергия от доставчика W.

¹⁰ От акта за преюдициално запитване е видно, че с разглеждания договор цената на електроенергията за периода от 1 март 2015 г. до 31 декември 2016 г. се определя на 261,06 PLN/мегаватчаса (MWh) (около 61,24 евро към датата на искането) и че през този период дружеството G трябва да закупи от доставчика W 245 MWh, което води до общата сума от 63 959,70 PLN (около 15 372 евро към датата на подаване на искането), съответстваща на поисканата договорна неустойка.

съдържанието на договора. В този закон не се определяли критерии за изчисляването на тези разходи и обезщетения, тъй като в него нямало никакво позоваване на тяхната пропорционалност, и не се изключвала възможността да се иска фиксирано обезщетение. В контекста на своята свобода на договаряне страните могат да определят разходи и обезщетения, свързани с предсрочното прекратяване на договор за доставка на електроенергия, включително да предвидят договорна неустойка. Такава неустойка по смисъла на Гражданския кодекс се дължи на кредитора до предвидения за целта размер, независимо от размера на претърпяната вреда, и не може да бъде намалена служебно от национална юрисдикция, тъй като на страната, предявила искането, трябва да се възложи доказателствената тежест за доказване, че размерът на неустойката е прекомерен. Що се отнася до малките предприятия, тъй като в член 4j, параграф 3а от Закона за енергетиката изобщо не се споменава защитата на потребителите, не може да се разглежда неравноправният характер на договорна неустойка. Освен това в този закон не се предвижда възможност за служебно намаляване на договорна неустойка по отношение на професионални клиенти.

24. Тази юрисдикция иска да се установи дали националната правна уредба е в съответствие с правото на Съюза, след като съгласно член 3, параграф 5 от Директива 2009/72 държавите членки гарантират, че право на смяна на доставчика се предоставя на клиентите по недискриминационен начин по отношение на разходи, усилия или време. Впрочем, макар параграф 7 от този член да предвижда, че привилегираният клиент трябва действително да има възможност лесно да премине към нов доставчик, и така се посочва необходимостта от запазване на адекватна пропорционалност спрямо разходите, в тази разпоредба не се споменават нито неустойки, нито обезщетения. Макар в действителност потребителят да е изправен пред неблагоприятни финансови последици, обхватът им не би трябвало да представлява средство за дискриминация спрямо другите доставчици на електроенергия, в резултат на което клиентът не би имал действителна възможност да смени доставчика си.

25. Посочената юрисдикция добавя, че макар Директива 2009/72 да е приложима *ratione temporis* към спора в главното производство, със заменилата я Директива 2019/944 се внасят уточнения относно правото свободно да се сменя доставчикът на електроенергия, които са от значение за тълкуването на първата директива. В това отношение същата юрисдикция се позовава на член 4 и на член 12, параграф 3 от Директива 2019/944, съгласно които, когато на малките предприятия се начисляват такси във връзка със смяната на доставчика на електроенергия, размерът на тези такси трябва да е пропорционален и да не надвишава преките икономически загуби на доставчика или на участника на пазара, извършващ агрегиране, произтичащи от прекратяването на договора от клиента.

26. От това същата юрисдикция прави извода, че с предвидената с националната правна уредба възможност за прилагане на договорна неустойка, независимо от размера на претърпяната вреда, без ясни и точни критерии за изчисляване на тази неустойка, би се стигнало до застрашаване на целта за защита по член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72 и по член 12, параграф 3 от Директива 2019/944, като де факто се ограничи свободата на клиента да прекрати договора си за доставка на електроенергия.

27. Запитващата юрисдикция разглежда, на второ място, възможността доставчик на електроенергия да наложи на клиент по силата на договор такси за прекратяването на договора преди изтичането му, когато тези такси фактически съответстват на разходите за неконсумираната до изтичането на срока на договора електроенергия, като се имат предвид

преследваната с Директива 2009/72 цел за лесна и недискриминационна смяна на доставчика и необходимостта да се зачита принципът на пропорционалност. В това отношение запитващата юрисдикция приема, че член 12, параграф 3 от Директива 2019/944 дава полезни насоки за тълкуването на член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72, като не изключва възможността да се налагат такси, които обаче трябва да са пропорционални. В този контекст посочената юрисдикция иска да се установи дали са законосъобразни договорни разпоредби, които предвиждат, че таксите, свързани с предсрочното прекратяване на срочен договор, съответстват на дълг, равностоен на количеството неконсумирана електроенергия, което клиентът потенциално би могъл да използва през оставащия срок на договора, и дали е възможно тези такси да се изчисляват чрез позоваване на клауза „вземай или плащай“. Същата юрисдикция иска да се установи дали по същество подобен механизъм няма да доведе до възпрепятстване на самата смяна на доставчика на електроенергия. Макар размерът на договорната неустойка да съответства на стойността на неконсумираната до изтичането на срока на договора електроенергия, предсрочното прекратяване на последния би имало за клиента последици, сравними с тези от продължаването на договорното правоотношение с доставчика. При това положение клиент, който пожелае да прекрати договора, все пак вероятно ще реши да запази договорното правоотношение, което счита за неблагоприятно, а доставчикът на свой ред може да бъде сигурен, че при всички положения ще извлече финансови предимства през целия срок на договора. Такава неустойка би означавала на клиента да се възложи целият финансов риск от прекратяването на договора, и при това схващане тази неустойка би се считала за очевидно прекомерна.

28. Запитващата юрисдикция отбелязва, че в същото време, когато привлича клиент, за доставчика на електроенергия възникват различни разходи, като например закупуване на електроенергия. Възниква въпросът как се изчисляват преките икономически загуби на доставчик на електроенергия при предсрочно прекратяване на договора от клиент, а именно дали следва да се вземе предвид цената на използваната електроенергия, или и цената на предоставяне на услугата по пренос или разпределение на електроенергията. В това отношение, за да се избегне оплакване от дискреционно и произволно прилагане, едновременно с цел справедливо разпределение на тежестта на доказване, и за да се гарантира съответствието на националната правна уредба с Директива 2009/72, следва да се разгледа дали методът за изчисляване на разходите, свързани с предсрочното прекратяване на сключен срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена, не трябва да бъде изрично предвиден в разпоредбите на Закона за енергетиката.

29. При тези обстоятелства Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава) решава да спре производството и да постави на Съда следните преюдициални въпроси:

„1) Трябва ли член 3, параграфи 5 и 7 от Директива [2009/72], който изисква правата на клиента (малко предприятие) в случай на смяна на доставчика на енергия да се осъществяват при спазване на принципа, че отговарящите на условията клиенти трябва действително да имат възможност лесно да преминат към нов доставчик, и също така да се осъществяват по недискриминационен начин по отношение на разходи, усилия или време, да се тълкува в смисъл, че не допуска възможност да се налага договорна неустойка на клиента за прекратяването на срочен договор за доставка на енергия при желание на клиента за смяна на доставчика на енергия, при положение че не се взема предвид размерът на претърпените вреди (член 483,

параграф 1 и член 484, параграфи 1 и 2 от [Гражданския кодекс]) и че в Закона за енергетиката [член 4j, параграф 3a] не са определени каквито и да е критерии за налагането на такива такси и за определянето на размера им?

- 2) Трябва ли член 3, параграфи 5 и 7 от Директива [2009/72], който изисква правата на клиента (малко предприятие) в случай на смяна на доставчика на енергия да се осъществяват по недискриминационен начин по отношение на разходи, усилия или време и при спазване на принципа, че отговарящите на условията клиенти трябва действително да имат възможност лесно да преминат към нов доставчик, да се тълкува в смисъл, че не допуска така да се тълкуват разпоредбите на договора, че в случай на предсрочно прекратяване на сключения с доставчика срочен договор за доставка на енергия да е възможно на клиентите (малки предприятия) да се начисляват такси, които де факто съответстват на разходите за цената на неизполваната енергия до изтичането на срока на договора[,] в съответствие с принципа „вземай или плащай“?“.

30. Писмени становища пред Съда представят полското и гръцкото правителство и Европейската комисия.

IV. Анализ

31. С двата си преюдициални въпроса, които следва да се разгледат заедно, запитващата юрисдикция иска по същество да се установи дали член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72 трябва да се тълкува в смисъл, че не допуска национална правна уредба, съгласно която, когато малко предприятие предсрочно прекратява сключения срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена с оглед на смяна на доставчика, това предприятие може да бъде задължено да заплати договорна неустойка, когато тази правна уредба предвижда, че неустойката се дължи независимо от размера на претърпяната от предходния доставчик вреда, при положение че в посочената правна уредба не се определя никакъв критерий за изчисляване или намаляване на посочената неустойка и се допуска размерът на същата неустойка да съответства на цената на неконсумираната до изтичането на срока на договора електроенергия.

32. В настоящия случай от акта за преюдициално запитване е видно, че дружеството G е малко предприятие, сключило разглеждания договор за нуждите от електроенергия на стопанство за селски туризъм. На 9 март 2016 г. на основание на клаузите на този договор доставчикът W иска дружеството G да заплати договорна неустойка за предсрочно прекратяване на договора с оглед на смяна на доставчика в размер, съответстващ на цената на неконсумираната електроенергия, която това дружество се е задължило да закупува от него до изтичането на същия договор. Както отбелязва запитващата юрисдикция, националната правна уредба допуска прекратяване на срочен договор, без да се дължат разходи и обезщетения извън произтичащите от съдържанието на договора, без обаче да се уточняват критериите, които трябва да се вземат предвид при изчисляването на тези такси и обезщетения, нито да се предвижда възможност за служебно намаляване на неустойката, освен по искане на съответната страна, върху която лежи тежестта да докаже прекомерния характер на въпросната неустойка. Освен това съгласно националната правна уредба размерът на договорна неустойка не зависи от размера на претърпените вреди. Тази юрисдикция иска да установи дали такава правна уредба е в съответствие с член 3 от Директива 2009/72, който определя по-специално задълженията на държавите

членки, що се отнася до защитата на потребителите¹¹, и по-специално с параграфи 5 и 7 от този член, които все още не са били предмет на тълкуване от Съда.

33. В самото начало следва да се припомни, че съгласно постоянната практика на Съда тълкуването на разпоредба от правото на Съюза изисква да се вземе предвид не само нейният текст, но и контекстът ѝ и целите и предназначението на акта, от който тя е част¹².

34. В този контекст, на първо място, що се отнася до *текста* на посочените разпоредби, член 3, параграф 5, буква а) от Директива 2009/72 гласи, че държавите членки гарантират, че когато даден клиент, „при спазване на договорните условия“, пожелае да смени доставчика си, промяната се извършва от съответния оператор/съответните оператори в срок от три седмици¹³ и това право се предоставя на клиентите по недискриминационен начин по отношение на разходи, усилия или време. Освен това параграф 7 от този член, освен че на пръв поглед се отнася главно и конкретно до „уязвимите потребители“, предвижда по-общо, че държавите членки осигуряват високи нива на защита на потребителя, особено по отношение на прозрачността относно договорните условия, и правят необходимото „привилегираният клиент“ „действително да има възможност лесно да премине към нов доставчик“. В този параграф 7 също така се посочва, че „[п]о отношение най-малко на битовите клиенти“ тези мерки включват мерките, предвидени в приложение I към тази директива.

35. Съгласно член 2, точка 12 от Директива 2009/72 „привилегирован клиент“ означава клиент, който е свободен да купува електроенергия от доставчика, който е избрал, по смисъла на член 33 от тази директива. Съгласно параграф 1, буква в) от последния член от 1 юли 2007 г. понятието „привилегировани клиенти“ обхваща „всички клиенти“. Следователно държавите членки са длъжни да гарантират на всички клиенти, включително на малко предприятие, независимо от тяхната уязвимост, възможността действително лесно да преминат към нов доставчик.

36. Така от текста на член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72 следва, че клиентът на доставчик на електроенергия трябва да бъде защитен, когато пожелае да смени доставчика си. В същото време, макар в тези разпоредби да не се упоменава изрично възможността предходният доставчик да поиска плащането на договорна неустойка за предсрочно прекратяване на договора, нито а fortiori се посочват критерии, които следва да се вземат предвид за изчисляване на размера на неустойката, параграф 5, буква а) от този член гласи, че договорните условия трябва да се спазват.

37. Ето защо считам, че текстът на член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72 по принцип не може да изключва възможността договор за доставка на електроенергия да предвижда прилагането на договорна неустойка по отношение на клиент при предсрочно прекратяване на срочен договор с фиксирана цена, в случай че клиентът пожелае да смени доставчика си. Въпреки това съгласно тези разпоредби размерът на тази неустойка не трябва да лишава клиента от възможността действително да премине лесно към нов доставчик.

¹¹ Вж. решение от 23 януари 2020 г., Energiavirasto (C-578/18, EU:C:2020:35, т. 23).

¹² Вж. по-специално решение от 22 юни 2023 г., Pankki S (C-579/21, EU:C:2023:501, т. 38 и цитираната съдебна практика).

¹³ Както отбелязва Комисията в писменото си становище, от акта за преюдициално запитване е видно, че разглежданият договор не предвижда срок за предизвестие за прекратяване от три седмици, а от шест месеца, считано от датата на връчване на предизвестие за прекратяване, което поражда действие от края на календарната година. Като се има предвид обаче, че преюдициалните въпроси по настоящото дело не се отнасят до продължителността на срока за прекратяване, няма да разглеждам по-нататък този въпрос.

38. Що се отнася, на второ място, до *контекста*, в който се вписва член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72, следва да се констатира, първо, че в параграф 7, последно изречение от този член се прави препращане към изброените в приложение I към тази директива мерки за защита на потребителите, които държавите членки трябва да приемат „най-малко“ по отношение на битовите клиенти. Това приложение предвижда по-специално в точка 1, буква а), че клиентите имат право да сключват договор със своя доставчик на електроенергийни услуги, в който се посочва, че е разрешено оттегляне от договора без такса. Освен това съгласно тази разпоредба договорните условия са справедливи и предварително добре известни и при всички случаи тази информация следва да се предостави преди сключването или потвърждаването на договора. В точка 1, буква д) от посоченото приложение се уточнява, че клиентите не плащат такси при смяна на доставчика. Също така от тези разпоредби следва, че „по отношение най-малко на битовите клиенти“, същите са защитени от заплащане на такси при смяна на доставчика на електроенергия, включително когато договорът за доставка е срочен и с фиксирана цена.

39. В настоящия случай не се оспорва, че понятията „клиент“, „краен клиент“ и „привилегирован клиент“, както са определени съответно в член 2, точки 7, 9 и 12 от Директива 2009/72, но и понятието „небитов клиент“ по смисъла на точка 11 от този член, което се отнася до физическо или юридическо лице, купуващо електроенергия, която не е за негови собствени битови нужди, обхващат дружеството G. Всъщност от акта за преюдициално запитване е видно, че дружеството G, сключило разглеждания договор за нуждите от електроенергия на стопанство за селски туризъм, е действало в рамките на професионална дейност¹⁴.

40. Същевременно това дружество не е обхванато от понятието „битов клиент“ по смисъла на член 2, точка 10 от Директива 2009/72, дефинирано като клиент, който купува електроенергия за собствена битова консумация. Освен това от акта за преюдициално запитване не е видно, че Република Полша е възнамерявала да разшири приложното поле на приложение I към тази директива по отношение на „небитовите клиенти“. Следователно разпоредбите, предвидени в точка 1, букви а) и д) от това приложение, явно не се отнасят до небитов клиент като дружеството G. Следователно, а *contrario*, за такъв клиент посочената директива не изключва възможността срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена да предвижда наличието на договорна неустойка при предсрочно прекратяване на договора с оглед на смяна на доставчика.

41. Второ, съображение 42 от Директива 2009/72 гласи, че цялата промишленост и търговия на Общността, включително малките и средните предприятия, „следва също така да имат възможността да се ползват от високи нива на защита на потребителите“, и по-специално битовите клиенти, и когато държавите членки смятат за подходящо, малките предприятия следва също да имат възможността да се ползват от гаранции за обществени услуги. Поради това употребата на глагола „следва“ в условно наклонение показва волята на законодателя на Съюза да остави на държавите членки свобода на преценка, като им

¹⁴ В писменото си становище Комисията изтъква, че би било уместно да се направи позоваване на разпоредбите относно неравноправните клаузи в потребителските договори, и по-специално на предвидените в Директива 93/13. В това отношение следва да се отбележи, че както гласи десето съображение от тази директива, еднаквите правила относно неравноправните клаузи, предвидени в посочената директива, следва да се прилагат за „всички договори“, сключени между „продавач или доставчик“ и „потребител“, така както те са дефинирани в член 2, букви б) и в) от тази директива. Съгласно посочения член 2, буква б) „потребител“ означава всяко физическо лице, което в качеството си на страна по договорите, предмет на споменатата директива, участва поради интереси, които са извън рамките на неговата търговска или професионална дейност (вж. по-специално решение от 9 юли 2020 г., Raiffeisen Bank и BRD Groupe Société Générale, C-698/18 и C-699/18, EU:C:2020:537, т. 69 и 70 и цитираната съдебна практика). В настоящия случай обаче, тъй като дружеството G е действало в рамките на своята професионална дейност, според мен в контекста на настоящото дело не е необходимо да се препраща към Директива 93/13.

предостави само възможност, а не задължение, да оставят на разположение на малките предприятия възможността да се ползват от високи нива на защита на потребителите. Тук отново, освен ако проверката на запитващата юрисдикция не покаже друго, от акта за преюдициално запитване не е видно, че тази възможност е приложена от Република Полша по отношение на малките предприятия. При това положение считам, че директивата допуска прилагане на договорна неустойка по отношение на малко предприятие при предсрочно прекратяване на срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена с оглед на смяна на доставчика.

42. Освен това е важно да се отбележи, че Директива 2019/944, която отменя и заменя Директива 2009/72, считано от 1 януари 2021 г., изрично посочва в член 12, параграф 2, че държавите членки гарантират, че „поне на битовите клиенти и малките предприятия“¹⁵ не се налагат „такси при смяна“, като същевременно в параграф 3 от този член се предвижда, че чрез дерогация държавите членки могат да разрешат на доставчиците или на участниците на пазара, извършващи агрегиране, да начисляват на клиентите такси за прекратяване на договора, когато тези клиенти прекратяват доброволно *срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена преди изтичането му*, при условие че тези такси са част от договор, доброволно сключен от клиента, и преди сключването на договора са съобщени ясно на клиента.

43. В това отношение, от една страна, член 2, точка 16 от Директива 2019/944 дефинира „такса за прекратяване на договор“ като такса или санкция, наложена на клиентите от доставчиците или участниците на пазара, извършващи агрегиране, за прекратяване на договор за доставка на електроенергия или договор за услуги, и от друга страна, точка 17 от този член гласи, че „такса при смяна“ означава такса или санкция за смяна на доставчика или на участник на пазара, извършващ агрегиране, *включително таксите за прекратяване на договор*, наложени пряко или непряко на клиентите от доставчиците, от участниците на пазара, извършващи агрегиране, или от операторите на системи. Следователно тази директива прави разграничение между самото прекратяване на договор за доставка и прекратяването, извършено с оглед на смяна на доставчика. От тези разпоредби е видно, че при действието на посочената директива малко предприятие като дружеството G би било в правото си предсрочно да прекрати срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена с оглед на смяна на доставчика си, без това да води до такси, свързани със смяната на доставчика, а следователно и до такси за прекратяване.

44. От една страна обаче, предвид момента на настъпване на фактите в главното производство Директива 2019/944 не е приложима *ratione temporis* в настоящия случай. От друга страна, макар тази директива да предвижда подробни правила относно таксите, които могат да бъдат наложени на малко предприятие при предсрочно прекратяване на договор за доставка на електроенергия, такива правила не съществуват, дори имплицитно, в контекста на Директива 2009/72, както следва по-специално от точка 41 от настоящото заключение. Ето защо според мен разпоредбите на член 12 от Директива 2019/944 не могат да се приложат по аналогия в рамките на настоящото дело¹⁶.

¹⁵ Курсивът е мой.

¹⁶ Следва да се отбележи, че аналогични на член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72 разпоредби са залегнали в Директива 2009/73/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на природен газ и за отмяна на Директива 2003/55/ЕО (ОВ L 211, 2009 г., стр. 94), която все още е в сила. Вж. член 3, параграфи 3 и 6 от Директива 2009/73.

45. Накрая, трето, в съображение 52 от Директива 2009/72 се посочва, че на „потребителите“¹⁷ трябва да се предоставя ясна и разбираема информация за правата им по отношение на енергийния сектор. Според мен от това съображение може да се заключи, че в случая, когато потребител възнамерява да се снабдява с електроенергия, преди сключването на срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена той трябва да бъде информиран от доставчика по ясен, пълен и прозрачен начин за наличието на договорна неустойка, за условията за прилагането ѝ, както и за начина за изчисляването ѝ, като с оглед на член 3, параграф 7 от Директива 2009/72 размерът на тази неустойка не трябва да лишава потребителя от правото му действително и лесно да смени доставчика си. Според мен в настоящия случай от акта за преюдициално запитване е видно, че договорната неустойка е изрично подробно установена в разглеждания договор, което позволява на дружеството G да се запознае точно с начина на изчисляването ѝ и с факта, че размерът ѝ съответства на цената на неконсумираната до изтичането на срока на договора електроенергия¹⁸.

46. Следователно контекстът, в който се вписва член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72, потвърждава, че по принцип договорът, сключен между доставчик на електроенергия и малко предприятие, може да предвижда на последното да бъде наложена неустойка за предсрочно прекратяване, стига въпросното предприятие да е информирано по ясен, пълен и прозрачен начин за наличието на тази неустойка към момента на сключване на договора и размерът на посочената неустойка да не лишава предприятието от правото му действително и лесно да смени доставчика си.

47. На трето място, тълкуването, че член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72 не изключва прилагането спрямо малко предприятие на договорна неустойка при предсрочно прекратяване на срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена, в случаите, в които държавата членка не е разширила защитата, предоставяна на битовите клиенти, и по отношение на тези предприятия, се подкрепя от преследваните с тази директива цели.

48. Всъщност, както е видно от член 1 от Директива 2009/72, тя има за цел да установи общи правила за производството, преноса, разпределението и доставката на електроенергия, както и разпоредби относно защитата на потребителите, с оглед на усъвършенстването и интегрирането на конкурентни пазари на електроенергия в Съюза. В този контекст съгласно практиката на Съда основната цел на тази директива е установяването на отворен и конкурентен вътрешен пазар на електроенергията, който дава възможност на потребителите да избират свободно доставчиците си, а на доставчиците — да доставят свободно продукцията си на своите клиенти, създаването на справедливи условия на конкуренция на този пазар, гарантиране на сигурността на снабдяването и борбата с климатичните изменения¹⁹.

¹⁷ Припомням, че при липсата на единно определение в първичното право всеки акт на ЕС, свързан с потребителите, съдържа определение на понятието „потребител“, което се прилага само към съответния акт (вж. в този смисъл заключението на генерален адвокат Pitruzzella по дело УУУ. (Понятие за потребител) (C-570/21, EU:C:2022:1002, т. 32). В рамките на Директива 2009/72 понятието „потребител“ не е дефинирано и изглежда широко, по-специално с оглед на съображение 1 от нея, което гласи, че вътрешният пазар на електроенергия е предназначен да предоставя действителен избор за „всички потребители в Европейския съюз, били те граждани или предприятия“.

¹⁸ Вж. бележка под линия 9 от настоящото заключение.

¹⁹ Вж. решения от 12 декември 2019 г., Slovenské elektrárne (C-376/18, EU:C:2019:1068, т. 32), и от 11 юни 2020 г., Prezident Slovenskej republiky (C-378/19, EU:C:2020:462, т. 22).

49. Следователно основната цел на Директива 2009/72 се състои в завършване на вътрешния пазар на електроенергия²⁰, което предполага, по-конкретно, развитие на отношенията с доставчици на електроенергия, за да се осигурят в крайна сметка по-добри условия за снабдяване на потребителите. В този смисъл съгласно съображение 57 от Директива 2009/72 държавите членки трябва да осигурят възможност на потребителите да се възползват в пълна степен от възможностите на либерализирания вътрешен пазар на електроенергия.

50. В това отношение следва да се отбележи, че срочните договори за доставка на електроенергия с фиксирана цена могат да осигурят защитата на клиентите, като им гарантират ниски и стабилни цени на електроенергията. В този смисъл в писменото си становище Комисията препраща към становище на Съвета на европейските енергийни регулатори (CEER) от 17 май 2016 г. относно таксите за предсрочно прекратяване на договори²¹, съгласно което такива договори уверяват потребителите в разходите за енергия, които не варират²². За сключен такъв договор обаче доставчикът на електроенергия е направил различни разходи, за да закупува от самото начало вероятното общо количество енергия за покриване на потребностите на клиента, което, както посочва CEER, предполага допълнителни разходи, по-специално за да се предпази от нестабилност на разходите на пазара на едро²³. При това положение, когато клиент, сключил срочен договор с фиксирана цена, прекрати предсрочно договора, такси за предсрочно прекратяване могат да направят възможно за доставчика да компенсират разходите, произтичащи от договора. Ако това не е така, доставчикът може да бъде принуден да прехвърли върху всички свои клиенти риска от понасяне на такива разходи, и в крайна сметка това би могло да доведе до увеличаване на цените на електроенергията и до намаляване на предлагането за клиентите²⁴.

51. Поради това според мен в контекста на Директива 2009/72 особеностите на срочните договори за доставка на електроенергия с фиксирана цена означават, че такси при предсрочно прекратяване е възможно да изглеждат основателни, за да се гарантира в крайна сметка защитата на всички потребители, като дават възможност те да получат по-ниски цени на електроенергията.

52. Ето защо считам, че основната трудност в настоящото дело е размерът на договорната неустойка, която трябва едновременно да даде възможност на клиента действително и лесно да смени доставчика и да предостави на предходния доставчик съответстваща компенсация с оглед на покриване на разходите, направени за гарантиране на изпълнението на договора, тъй като това би накърнило полезния ефект на Директива 2009/72.

53. В това отношение запитващата юрисдикция споменава член 12, параграф 3 от Директива 2019/944, който, що се отнася до таксите за прекратяване на срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена, гласи, че подобни такси „не надвишават преките икономически загуби на доставчика“. Според тази юрисдикция посочената

²⁰ Решение от 28 ноември 2018 г., Solvay Chimica Italia и др. (C-262/17, C-263/17 и C-273/17, EU:C:2018:961, т. 36 и цитираната съдебна практика).

²¹ Документът е достъпен (на английски език) на следния адрес:
<https://www.ceer.eu/documents/104400/-/-/792d2636-53db-f60c-a7b7-7a676f3a28d0>.

²² Вж. стр. 2 от становището на CEER.

²³ Вж. стр. 2 от становището на CEER.

²⁴ Вж. стр. 2 от становището на CEER.

разпоредба дава насоки как следва да се тълкува член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72. На първо място обаче, както бе посочено в точка 44 от настоящото заключение, Директива 2019/944 е неприложима *ratione temporis* към спора в главното производство. Второ, тази разпоредба се отнася само до таксите за прекратяване на срочен договор с фиксирана цена, а не до разходите по смяна на доставчика. Трето, що се отнася до малките предприятия, в Директива 2019/944 е следван различен подход от установения в рамките на Директива 2009/72, като в член 12, параграф 2 изрично се посочва, че държавите членки гарантират, че на малките предприятия не се налагат такси при смяна. Ето защо считам, че Директива 2019/944 не може да служи като референтна директива за дело като разглежданото в главното производство.

54. Що се отнася до Директива 2009/72, следва да се констатира, че тя не съдържа никакви указания относно размера на таксите, които малко предприятие може да заплати при предсрочно прекратяване на срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена с оглед на смяна на доставчика, нито относно начина на изчисляване на тези такси. Така тази директива оставя на държавите членки свобода на преценка, що се отнася до правната уредба относно пределния размер на такава такса за прекратяване.

55. Ето защо в отговор на въпроса на запитващата юрисдикция считам, че национална правна уредба, съгласно която при предсрочно прекратяване на срочен договор с фиксирана цена от малко предприятие се дължи договорна неустойка, независимо от размера на претърпяната от предходния доставчик вреда, при положение че тази правна уредба не определя никакъв критерий за изчисляване или намаляване на тази неустойка и допуска размерът ѝ да съответства на цената на неконсумираната до изтичането на срока на договора електроенергия, не е несъвместима с Директива 2009/72 само на основание на това обстоятелство.

56. Все пак предоставената на държавите членки свобода на преценка не би обезсмислила правото действително да се разполага с възможност лесно да се премине към нов доставчик, така както това право следва от член 3, параграфи 5 и 7 от тази директива. В това отношение запитващата юрисдикция се позовава на хипотезата на неустойка, чийто размер съответства на цената на неконсумираната до изтичането на срока на договора електроенергия в изпълнение на клауза „take or pay“, т.е. „вземай или плащай“²⁵. Съгласно такава клауза в случая купувачът е длъжен да плати цялата или част от електроенергията, която се е задължил да закупува, независимо дали я използва или не²⁶. На пръв поглед клаузата „вземай или плащай“ означава, че потребителят поема изцяло рисковете по сключения от него договор за доставка, и има значителен възпиращ ефект за прекратяване на договора, за да не заплаща двоен размер на разходите за електроенергия при предсрочно прекратяване. Въз основа на това може да се стигне до извода, че такава клауза е несъвместима с Директива 2009/72.

²⁵ Свободен превод.

²⁶ Клаузата „вземай или плащай“, често използвана в договорите за доставка, по-специално в енергийния сектор, има три основни особености, а именно, първо, обезщетителен характер, доколкото има за цел да предоставя обезщетение на получателя за неизпълнение от съдоговорителя на задълженията му и дава възможност да се избегне понякога сложният въпрос за доказването на вредата и за нейния размер, второ, предварителен характер, тъй като при сключването на договора страните определят на предварителна база дължимите на кредитора неустойки, ако клиентът длъжник не изпълнява задълженията си, и трето, фиксиран размер, който се материализира чрез установен размер или определен процент от общата стойност на стоките или от продажната цена, установен в доста висок размер, за да насърчава полагането на цялата необходима грижа. Вж. по-специално *Kohl, B. et al. Les clauses take or pay: des clauses originales et méconnues.* — *Journal des tribunaux*, 2009, n° 6354, 349—358, и по-конкретно 354—356.

57. Считаю обаче, че при някои конкретни обстоятелства не може да се изключи, че в рамките на националната правна уредба, когато доставчик е направил различни разходи, за да гарантира изпълнението на срочния договор с фиксирана цена до изтичането на срока му, по-специално закупуването на електроенергия за покриване на потребностите на клиента от самото начало, разходите, направени от този доставчик, произтичащи от предсрочното прекратяване на договора, действително е възможно да съответстват на сумата, която клиентът би заплатил до изтичането на срока на договора, ако бе продължил изпълнението на договора по обичайния начин.

58. В случая запитващата юрисдикция следва да прецени дали договорната неустойка не накърнява правото на дружеството G действително да има възможност лесно да премине към нов доставчик, като вземе предвид всички конкретни обстоятелства по спора, и по-специално пропорционалността на размера на договорната неустойка, като тази сума не трябва да надхвърля покриването на разходите, направени от предходния доставчик в резултат на предсрочното прекратяване на договора, за да не се стигне до неоснователно обогатяване на този доставчик²⁷.

59. Предвид гореизложеното предлагам на преюдициалните въпроси да се отговори, че член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72 трябва да се тълкува в смисъл, че допуска национална правна уредба, съгласно която, когато малко предприятие предсрочно прекратява сключен срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена с оглед на смяна на доставчика, това предприятие може да бъде задължено да заплати договорна неустойка, когато тази правна уредба предвижда, че неустойката се дължи независимо от размера на претърпяната от предходния доставчик вреда, при положение че посочената правна уредба не определя никакъв критерий за изчисляване или намаляване на въпросната неустойка и допуска размерът ѝ да съответства на цената на неконсумираната до изтичането на срока на договора електроенергия, стига въпросното предприятие да е информирано от доставчика по ясен, пълен и прозрачен начин за наличието на договорната неустойка, за условията за прилагането ѝ, както и за начина за изчисляването ѝ и размерът на тази неустойка да не лишава същото предприятие от правото му действително да има възможност лесно да премине към нов доставчик. В това отношение националният съд следва да вземе предвид всички конкретни обстоятелства по спора, и по-специално пропорционалността на размера на договорната неустойка, като тази сума не трябва да надхвърля разходите, направени от предходния доставчик в резултат на предсрочното прекратяване на договора.

V. Заключение

60. С оглед на изложените съображения предлагам на Съда да отговори на отправените от Sąd Okręgowy w Warszawie (Окръжен съд Варшава, Полша) преюдициални въпроси по следния начин:

„Член 3, параграфи 5 и 7 от Директива 2009/72/ЕО на Европейския парламент и на Съвета от 13 юли 2009 година относно общите правила за вътрешния пазар на електроенергия и за отмяна на Директива 2003/54/ЕО

²⁷ В това отношение следва да се припомни, че националните съдилища имат основание да следят за това защитата на гарантираните от правния ред на Европейския съюз права да не води до неоснователно обогатяване на оправомощените лица (вж. решение от 30 март 2023 г., AR и др. (Пряк иск срещу застрахователя) (C-618/21, EU:C:2023:278, т. 41 и цитираната съдебна практика).

трябва да се тълкува в смисъл, че

допуска национална правна уредба, съгласно която, когато малко предприятие предсрочно прекратява сключен срочен договор за доставка на електроенергия с фиксирана цена с оглед на смяна на доставчика, това предприятие може да бъде задължено да заплати договорна неустойка, когато тази правна уредба предвижда, че неустойката се дължи независимо от размера на претърпяната от предходния доставчик вреда, при положение че посочената правна уредба не определя никакъв критерий за изчисляване или намаляване на въпросната неустойка и допуска размерът ѝ да съответства на цената на неконсумираната до изтичането на срока на договора електроенергия, стига въпросното предприятие да е информирано от доставчика по ясен, пълен и прозрачен начин за наличието на договорната неустойка, за условията за прилагането ѝ, както и за начина за изчисляването ѝ и размерът на тази неустойка да не лишава същото предприятие от правото му действително да има възможност лесно да премине към нов доставчик. В това отношение националният съд следва да вземе предвид всички конкретни обстоятелства по спора, и по-специално пропорционалността на размера на договорната неустойка, като тази сума не трябва да надхвърля разходите, направени от предходния доставчик в резултат на предсрочното прекратяване на договора“.